IL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 21 ta' Jannar 2021

Appell numru 320 tal-2019

Il-Pulizija
vs.
Mario DINGLI

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar il-11 ta' Novembru 2019 fil-konfront ta' Mario DINGLI, karta tal-identità bin-numru 90169(M) li ġie mixli:

    Talli nhar it-28 t'Awissu, 2013 fi Triq iż-Żebbuġa, l-Gudja fis-1430 u fil-ħinijiet ta' qabel:

    1. Ikkaġuna ġrieħi ta' natura gravi fuq il-persuna ta' John Mercieca numru tal-karta tal-identita' 757346M skont kif iċċertifikat minn Dr. David Grech M.D. numru mediku 5207 mill-Isptar Mater Dei;
    2. Volontarjament kiser il-bon-ordni b'għajjat u ġlied;
    3. Inġurja jew hedded bil-kliem lil John Mercieca.

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, sabet lill-appellant mhux ħati tat-tieni u t-tielet imputazzjonijiet u illiberatu minnhom filwaqt li sabitu ħati tal-ewwel imputazzjoni u kkundannatu għal piena ta' sena priġunerija sospiżi għal sentejn.

3. Illi minn din is-sentenza Mario DINGLI interpona appell li permezz tiegħu talab lil din il-Qorti sabiex tirriforma s-sentenza appellata billi tikkonfermaha in kwantu ma sabitux ħati tat-tieni u t-tielet imputazzjonijiet filwaqt li tħassarha in kwantu sabitu ħati tal-ewwel imputazzjoni u tilliberah minn kull ħtija u piena u fl-eventwalita li t-tieni talba ma tiġix milqugħa, li tvarja l-piena imposta għal piena aktar ekwa u ġusta. Dan għar-raġunijiet segwenti :

i. il-Qorti tal-Maġistrati naqset milli tieħu in konsiderazzjoni diversi nuqqasijiet, inkonsistenzi u kontradizzjonijiet fil-provi prodotti mill-Prosekuzzjoni u li kienu joħolqu dubju raġjonevoli dwar il-ħtija tal-appellant għall-ewwel imputazzjoni.
ii. Illi x-xiehda tal-Prosekuzzjoni ma kienux kredibbli fix-xiehda tagħhom in kwantu għamlu stqarrijiet kontradittorji bejn dak li rrapurtaw lil Pulizija u dak li xehdu quddiem il-Qorti biex b'hekk biddlu l-verżjonijiet tagħhom. Ma kienx minnu li l-parte civile ħareġ ikellem lill-appellant bl-edukazzjoni iżda dan kien irrabbjat u ħareġ għall-appellant għax għalih iż-żejjed kollu żejjed. Il-parte civile ma kienx kredibbli fil-verżjoni li offra inkluż fin-natura u fl-estent tal-offiżi li huwa jgħid li ġarrab – li wħud minnhom huma meruti miċ-ċertifikat tat-tabib stess. Dan iċ-ċertifikat igiddeb l-allegazzjoni li l-appellant ħareġ

isawwat lill-parte civile bħal bhima fferoċjata. Dan kollu jnawwar il-kredibbilita ta' din ix-xiehda.

iii. L-appellant aġixxa in legittima difesa tiegħu innifsu minn aggressjoni li ġiet eżerċitata fuqu mill-parte civile. Dan peress li kien il-parte civile stess li ħareġ għall-appellant wara li dan qabżitlu. L-appellant kien qiegħed għall-affari tiegħu iħott il-bagalji mill-karozza tiegħu x'ħin il-parte civile ħareġ u l-appellant ma kienx sors ta' provokazzjoni għall-parte civile. Kien il-parte civile li mar jagredixxi lill-appellant u mhux vice versa.

Ikkunsidrat

4. Illi nhar it-28 t'Awissu 2013 l-appellant kien għadu kif irritorna lura minn ġimgħa Għawdex u kien qiegħed iħott xi bagalji mill-karozza tiegħu. Il parte civile, martu u bintu ħarġu barra r-residenza tagħhom fejn qalu lill-appellant biex ineħħi l-vettura tiegħu minn nofs. Inqala' argument bejn l-appellant u dawn il-persuni fejn fost kliem li ġie skambjat irriżulta li kien hemm kuntatt fiżiku bejn l-appellant u l-parte civile li wassal biex il-parte civile sofra offiża ta' natura gravi in segwitu għal kollutazzjoni li kien hemm bejn il-parte civile u l-appellant. Wara li seħħet din il-kollutazzjoni l-appellant saq minn fuq il-post. Wara li rritorna lura huwa ġie mitkellem mill-Pulizija u ttieħdet azzjoni penali kontra tiegħu li waslet għas-sentenza appellata u dan l-eventwali appell.

Ikkunsidrat

5. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:-

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-

---

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u r-***Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina*** 24 ta' April 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak*** 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan*** et, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa*** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

6. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

7. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

8. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

9. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

10. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe l-*Law of Evidence*.

11. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali,

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib***, 15 ta' Jannar 2009; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili***, 19 ta' Gunju 2008; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter***, 14 ta' Dicembru 2004; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina,*** 24 ta' April 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak,*** 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***, 5 ta' Lulju 2002; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et***, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża : -

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

12. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

13. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Thorne,***[5]

---

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Bonavia*** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; ***Il-Pulizija vs Antoine Cutajar*** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; ***Il-Pulizija vs Carmel Spiteri*** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f’ kaz ta’ konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f’ hix ser temmnu jew ma temmnux’.

14. F’dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita’. Xhud jista’ jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista’ jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta’ sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f’moħħhom, f’qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

15. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b’hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta’ sejbien ta’ ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista’ tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista’ ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista’ ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

16. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

17. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, *sure* fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni *lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni.* Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

18. Fil-każ Ingliż ***Majid***,[7] Lord Moses stqarr hekk :

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

19. Inoltre, fil-ktieb tagħhom ***The Modern Law on Evidence***, Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti : -

---

[6] ***R v Majid***, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.
[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

20. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **tas-sikurezza**. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Peralta*** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

21. U huwa biss meta jkun hemm **id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

22. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-*best evidence rule*, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.
>
> L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.
>
> Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

23. In oltre u aktar reċentement fis-sentenza ***Il-Pulizija vs Cyrus Engerer,*** il-Qorti tal-Appell Kriminali rriteniet illi :

> Biex wiehed jistabilixxi jekk l-provi cirkostanzjali huma univoci wiehed irid jara l-assjem ta' dawn ic-cirkostanzi migjuba bhala prova u li dan il-konvinciment morali huwa wiehed ibbazat sal-grad rikjest tal-prosekuzzjoni tac-certezza morali (u mhux dik assoluta) jew il-prova lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raguni. In oltre il-konkluzjoni biex tkun univoka mhux necessarjament trid tkun l-uniku xenarju li jista jintlahaq izda trid tkun l-unika wahda li tista twassal ghal htija b'mod ragonevoli kontra dak li jkun. Fi kliem iehor jekk jinholoq dubbju dwar l-univocita tal-provi cirkostanzjali

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.

> liema xenarju alternattiv ma jkunx wiehed ragonevoli, dan ma jistax iwassal sabiex il-Qorti tillibera a bazi tan-nuqqas ta' univocita.[10]

24. Illi qabel xejn il-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanti ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

25. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża ***Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino*** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti : -

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (*demeanour*) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first

[10] Deċiża nhar it-8 ta' Mejju 2014 mill-Imħallef Michael Mallia.

> instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

26. In definittiva, kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza ***Il-Pulizija vs. Vincent Calleja*** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, iżda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "*unsafe and unsatisfactory*" fuq il-bażi tar-riżultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "*unsafe and unsatisfactory*". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

Ikkunsidrat :-

27. Illi kwantu għall-ewwel aggravju jiġi rilevat li huwa minnu li kien hemm xi varjanzi bejn dak li ġie rapurtat a tempo vergine lil Pulizija u dak li xehdu Pauline Borg u Charlene Mercieca kif ukoll li kien hemm xi varjanzi bejn ix-xiehda tagħhom u dik ta' ommhom Francesca Mercieca. Iżda dil-Qorti ma tistax tqis li dawn il-varjazzjonijiet kienu determinanti. Minkejja li l-Qorti tal-Maġistrati, kif obbligata li tagħmel, ħadet konjizzjoni tax-xiehda kollha

preżentata, inkluż dik ta' Pauline Borg, Charlene Mercieca, Francesca Mercieca fuq naħa u Marika Dingli u bintha Erika Dingli fuq l-oħra, jirriżulta ben ċar li l-Qorti tal-Maġistrati ma straħitx daqstant fuq ix-xiehda tagħhom fir-rigward tad-dinamika tal-kuntatt fiżiku li kien hemm bejn l-appellant u l-parte civile in kwantu irriżultalha li ħadd minn dawn ix-xiehda ma ra l-parti l-aktar sinjifikanti tal-inċident. Dik il-Qorti tgħid dan b'mod ċar u ċjoe li f'dan il-każ għalkemm kien hemm diversi xhieda okulari jibqa' l-fatt li l-mument per se meta l-imputat u l-parte civile ġew viċin xulxin ħadd ma raħ ħlief il-parte civile u l-imputat.

28. Għalhekk dawn il-varjazzjonijiet li l-appellant jilmenta dwarhom ma humiex daqshekk determinanti li minħabba fihom jista' jibidel ix-xenarju milħuq bis-sentenza appellata. Din il-Qorti rat li l-verżjonijiet mogħtija mill-partijiet kollha involuti f'dan il-każ kienu jiġbdu jew lejn naħa jew lejn oħra. Rat ukoll li l-verżjonijiet mogħtija żiedu ftit tal-kulur għal dak li verament seħħ.

29. Biss mhux kull varjanza li kien hemm fil-fatt kienet tirriżulta kontra l-Ġustizzja. Hekk per eżempju jekk fl-istqarrija lil Pulizija Pauline Borg tgħid li hija rat l-inċident iseħħ. U dan huwa veru in kwantu hija rat parti kbira mill-argument jiżvolġi fil-preżenza tagħha għajr ħlief għall-parti l-aktar kruċjali. Jingħad li Charlene Mercieca "ikkonfermat dak kollu", mingħajr ma jiġi spjegat eżattament x'kien dak li din ix-xhud ikkonfermat.

30. Jibqa' l-fatt li meta xehdu Charlene Mercieca kif ukoll Pauline Borg u Francesca Mercieca, dawn qalu dak li raw u semgħu mingħajr ma rrepetew dak li kienu qalu lil Pulizija. Jekk xejn dan il-

fatt isaħħaħ u mhux idgħajjef l-integrita tad-deposizzjoni tagħhom in kwantu bil-ġurament tagħhom qalu dak li verament esperjenzaw b'xi wieħed mis-sensi tagħhom u ma qalux li raw u semgħu dak li kienu raw u semgħu għajnejn ħaddieħor.

31. Apparti minn hekk jirriżulta wkoll li l-parte civile u martu jiddeskrivu ammont ta' ġrieħi li l-parte civile u martu sofrew in konsegwenza għal dan l-inċident. Apparti l-kwistjoni tal-frattura li rriżultat wara l-ħruġ tal-ewwel ċertifikat mediku, jirriżulta wkoll mill-ewwel ċertifikat li fil-fatt il-parte civile verament kellu abrażjoni ta' tminn ċentimetri fl-iscapula tan-naħa tal-lemin kif ukoll barxa fuq in-naħa posterjuri tal-minkeb tal-lemin. Naturalment dan jipprova dak li jgħid il-parte civile li kellu brix ma jdejh u daru, għalkemm l-entita ta' dak li jiddeskrivi hu kienet aktar kulurita minn dak li jirriżulta miċ-ċertifikat mediku.

32. Jibqa' l-fatt ukoll pero li fl-aħħar mill-aħħar it-tabib Grech spiċċa biex ikkonferma li l-parte civile, minbarra dawn l-offiżi ta' natura ħafifa, kien ukoll sofra minn offiża ta' natura gravi konsistenti fil-frattura fir-radius u l-ulna li pero ma jindikax ta' liema id kien qed jirreferi. Kien imbagħad il-parte civile li fix-xiehda tiegħu jikkonferma li huwa kellu l-id ix-xellugija li kienet miksura u li sarlu ftit ġibs li mbagħad neħħewulu minħabba l-artrite.

33. Fi kwalunkwe każ, il-Qorti tal-Maġistrati għamlet l-analiżi dettaljata tagħha u bbażat il-konklużjonijiet tagħha dwar id-dinamika ta' dak li wassal għall-ikkaġunar t'offiża gravi fuq il-parte ċivile kif bażata fuq il-verżjonijiet mogħtija mill-parte civile u mill-appellant. Dik il-Qorti għarblet dawn il-verżjonijiet skont il-kriterja stabbiliti mill-Liġi.

34. Il-konklużjoni ta' dik il-Qorti, li kellha l-benefiċċju li tara u tisma' x-xiehda u l-komportament tal-parte civile u l-appellant quddiemha, waslitha għall-konklużjoni li minkejja li kienet rinfaċċjata b'dawn iż-żewġt verżjonijiet konfliġġenti hija qieset li l-parte civile, dak iż-żmien persuna anzjana ta' 68 sena, kien żamm mal-verżjoni tiegħu u kien ġenwin f'dak li qal, inkluż il-kundizzjoni medika tiegħu.

35. Mill-banda l-oħra dik il-Qorti osservat li l-imputat, li dak iż-żmien kien jgħodd 45 sena qal li huwa kien ġie aggredit minn dan l-anzjan b'mod li kellu jiddefendi ruħu minnu wara li dan l-anzjan ***tar*** fid-direzzjoni tiegħu. Deher mid-deposizzjoni tiegħu li l-appellant uża kliem li ppruvaw jiġġustifikaw il-fatt li l-parte civile spiċċa mal-art b'mod li qali li hu ma beda jara xejn u ma jafx kif dan l-anzjan waqa mal-art għax ma kienx jaf eżatt xi ġralu. L-appellant jgħid li huwa biss laqa' b'idejh u kien ix-xiħ li waqa' mal-art ma jafx kif. L-appellant iżid li huwa ippanikja u qabad u telaq lil hemm bil-karozza tiegħu.

36. Għalhekk il-Qorti tal-Maġistrati kkonkludiet li l-verżjoni tal-appellant kienet inverosimili in kwantu ma kienx verament possibbli l-appellant li ma jkunx jaf kif il-parte civile spiċċa mal-art, b'mod li jwaħħal f'li kien hemm il-ġebel jew għax kien diġa mxengel malli ħareġ mid-dar jew għax kien diġa xurban eċċetra. Apparti dan il-Qorti tal-Maġistrati tgħid ukoll li l-appellant ma kienx jitwemmen f'dak li qal minħabba li ma kienx jagħmel sens li wieħed, speċjalment jekk ma jkunx imbuttah huwa stess, jara anzjan jaqa' mal-art u minflok jgħinu, jaħrab minn fuq il-post.

37. Din il-Qorti ftit għandha xi żżid ma dak li qalet il-Qorti tal-Maġistrati fl-apprezzament tal-provi magħmul minnha. Il-provi

miġjuba in difesa ma kienux b'saħħithom biżżejjed biex jegħlbu dak li qal il-parte civile kif ukoll il-familjari tiegħu. Jekk xejn il-provi in difesa komplew jaċċentwaw l-element ta' pika jekk mhux attrit preċedenti għal dan l-inċident. Anke l-*video clip* meħud u eżebit minn Erica Dingli bl-ebda mod ma juri lill-parte civile bħala xi ljun. Jekk xejn juri figura ta' raġel anzjan b'żaqqu barra mgħejjun biex jitla' t-tarġa tal-bieb tad-dar tiegħu, waqt li jinstema' jilmenta li kellu idu tuġgħu.

38. F'dan il-każ ma hemmx elementi biżżejjed biex din il-Qorti tgħid li din l-analiżi u l-apprezzament magħmul minn dik il-Qorti ma kienx *safe and satisfactory*. Għaldaqstant l-ewwel aggravju qiegħed jiġi miċħud.

Ikkunsidrat

39. Inoltre l-appellant iressaq id-difiża tal-*leġittima difesa* f'dan il-każ. Bid-dovut rispett il-provi prodotti ma jippruvawx dan, l-anqas fuq il-grad tal-probabbli. Jekk xejn, anke jekk, *gratia argomenti* l-appellant kien rinfaċċjat bil-parte civile rrabjat, u anke jekk il-parte civile beda jxejjer idejh – ma kienx hemm prova oġġettiva li turi li l-anzjan kien effettivament ippresta theddida ta' aggressjoni jew dannu jew periklu inġust, gravi u inevitabbli. Jibqa' l-fatt li l-appellant, konfrontat b'persuna anzjana tgħajjat u tippilla quddiemu kellu jkollu l-akkortezza li jżomm il-vantaġġ li huwa kellu fuqu sa dak il-ħin u jevita li jidħol għal konfrontazzjoni. F'dan il-każ, żgur li l-element tal-inevitabbilita huwa nieqes.

40. Fil-fatt l-appellant **wara** l-fatt telaq minn fuq il-post. Dak li huwa kellu jagħmel, kien li jevita l-kollutazzjoni mal-parte civile billi jaqbad u jitlaq minn fuq il-post u wara li tkun ikkalmat is-sitwazzjoni jerġa lura bil-kwiet. Jekk l-appellant kien jemmen li huwa kellu r-raġun u li kien fis-sew, allura jekk il-ġirien tiegħu bdew iġibu rwieħom ħażin fil-konfront tiegħu, huwa kellu jkun għaqli biżżejjed li filwaqt li jevita l-konfrontazzjoni, jisfrutta l-vantaġġ li huwa kellu fuq il-ġirien tiegħu, jaqbad il-karozza u jitlaq minn fuq il-post u jmur immedjatament jirraportaħhom l-Għassa tal-Pulizija għall-azzjoni li huma għamlulu.

41. F'dan il-każ il-provi prodotti mid-Difiża ma waslux lil Qorti tal-Maġistrati tikkonkludi li l-appellant effettivament għamel dan. Iżda dik il-Qorti kienet ġiet konvinta mid-deposizzjoni tal-parte civile li fil-fatt kien l-appellant li kien ġab ruħu b'mod arroganti (jekk xejn aktar mill-parte civile u bintu) u aggressiv fil-konfront tal-parte civile li ġie imbuttat u mwaqqa' mal-art.

42. Din il-Qorti għalhekk qegħda tiċħad it-tieni aggravju.

Ikkunsidrat

43. Għalkemm ma hemmx aggravju ad hoc fuq il-piena li ġiet imposta, jirriżulta li hemm talba sussidjarja għal varjazzjoni fil-piena. Qabel xejn din il-Qorti tinnota li l-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati kienet piena li taqa' fil-parametri tal-piena li kienet stabbilita għal dan ir-reat fiż-żmien meta dan ġie kommess. Iżda rat ukoll li minkejja dan il-Qorti tal-Maġistrati applikat il-piena kif tirriżulta mill-artikolu 216(1) tal-Kodiċi Kriminali mingħajr ma kkunsidrat li f'dan il-każ,

stante li l-offiża gravi ġiet kaġunata fuq persuna li għalqet l-eta ta' sittin sena tali piena kellha tiżdied bi grad jew tnejn fis-sens tal-artikolu 222A tal-Kodiċi Kriminali. Mistqarr dan fil-prattika, jirriżulta li dak iż-żmien il-piena skont l-artikolu 216(1) tal-Kodiċi Kriminali kienet tvarja bejn it-tliet xhur u tliet snin priġunerija. B'hekk anke kieku l-Qorti tal-Maġistrati ħadet kont tal-artikolu 222A tal-Kodiċi Kriminali iż-żieda fil-piena kienet titla bi grad jew żewġ gradi – sitt xhur jew disa' xhur rispettivament. B'hekk il-piena xorta waħda kienet korretta fil-prinċipju u fil-parametri strabbiliti fil-Liġi. Konsiderando li l-piena massima setgħet titla sa tliet snin priġunerija fit-termini tal-artikolu 216(1) tal-Kodiċi Kriminali jew erba' jew ħames snin bis-saħħa tal-artikolu 222A tal-Kodiċi Kriminali, żgur li f'dan il-każ il-piena erogata ma kienetx waħda eċċessiva jew manifestament eċċessiva.

44. Apparti minn hekk jirriżulta wkoll li l-Qorti tal-Maġistrati imponiet il-piena ta' sena priġunerija soġġetta għas-sospensiva. Jiġifieri l-Qorti tal-Maġistrati għażlet li timponi s-sospensjoni tat-terminu tal-priġunerija minkejja l-ġurisprudenza prevalenti li tippreskrivi li bħala regola offiżi fuq il-persuna għandhom jiġu puniti b'pieni karċerarji effettivi. Kif intqal fl-appell kriminali ***Il-Pulizija vs Joseph Azzopardi,*** deċiż fit-30 ta' Lulju 2004 :

> ...bhala regola, meta si tratta ta' vjolenza fuq il-persuna il-piena ghandha tkun dik ta' prigunerija b'effett immedjat. Il-Qrati ta' Gustizzja Kriminali ghandhom ikunu minn ta' quddiem biex b'mod deciziv jirripristinaw l-ordni pubbliku meta dan jigi sventrat mill-arroganza jew il-prepotenza li timmanifesta ruhha f'xi forma ta' vjolenza fizika. Mill-banda l-ohra, meta l-

ligi taghti latitudini wiesgha fil-piena, il-Qorti ghandha wkoll tibbilancja l-esigenzi tas-socjeta` mac-cirkostanzi partikolari tal-kaz.[11]

45. F'dan l-isfond, din il-Qorti ma tqisx li hemm lok għal varjazzjoni fil-piena inflitta f'dan il-każ.

Deċide

Għaldaqstant, għall-motivi premessi, dil-Qorti tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

Aaron M. Bugeja
Imħallef

[11] Ara wkoll appelli kriminali oħra f'dan is-sens bħal ***Il-Pulizija vs. George Grech*** tat-23 ta' Gunju 2005 u ***Il-Pulizija vs. Stephen Mamo,*** deċiż fit-23 ta' Lulju 2010.